

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK LVIII

BŘEZEN 1989

ČÍSLO 1

VOJENSKÁ LÉKAŘSKÁ AKADEMIE JANA EVANGELISTY PURKYNĚ PŘED NOVOU ETAPOU PRÁCE A ROZVOJE

Plk. doc. MUDr. Pavel KUNA, Drsc.,
náčelník Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové

Třicetiletá usilovná práce příslušníků Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu JEP v Hradci Králové (1, 2, 3) byla korunována přejmenováním ústavu na Vojenskou lékařskou akademii Jana Evangelisty Purkyně. Stalo se tak na základě Rozkazu prezidenta Československé socialistické republiky 033 ze dne 15. srpna 1988 s účinností od 1. září 1988. Slavnostní vyhlášení rozkazu prezidenta republiky se uskutečnilo na shromáždění příslušníků velitelského a vědecko-pedagogického sboru, posluchačů, občanských pracovníků a řady hostů ve velkém sále Kulturního domu ROH v Hradci Králové dne 31. srpna 1988. Delegaci federálního ministerstva národní obrany vedl náčelník hlavního týlu FMNO generálporučík ing. Milan Pavlíček, v čele delegace stranických a státních orgánů byl člen ÚV KSČ a vedoucí tajemník Východočeského krajského výboru Komunistické strany Československa soudruh RSDr. Otto Liška.

Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně (dále VLA JEP) jako pokračovatelka Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu JEP (dále VLVDÚ JEP) v právním smyslu obdržela ke Dni ČSLA 6. října 1988 Řád Rudé hvězdy za vynikající podíl na rozvoji vojenské zdravotnické vědy a pedagogiky. Dostalo se jí tak do vínku vysoké uznání a ocenění, které se důstojně řadí k Řádu práce a k státnímu vyznamenání Za zásluhy o výstavbu, kterými byla oceněna dřívější úspěšná činnost VLVDÚ JEP. Řád Rudé hvězdy převzal náčelník akademie z rukou genmjr. ing. Zdeňka Horáka, který vedl delegaci FMNO na slavnostním shromáždění VLA JEP k 30. výročí vzniku VLVDÚ JEP.

Udělené vysoké státní vyznamenání je především oceněním práce již odevzdané ve prospěch zdravotnických služeb ozbrojených sil ČSSR. Před velením akademie, kolektivy kateder a složek, veliteli školních jednotek i před posluchači stojí v současné době nové úkoly, stanovené v politické rovině vojenským vysokým školám usnesením předsednictva ústředního výboru KSČ ze 17. června 1988.

Rozhodujícím a prvořadým úkolem je a bude i pro VLA vedle důsledného plnění mobilizačních úkolů péče o rozvoj a zkvalitňování výchovně vzdělávací funkce školy jak ve vysokoškolské přípravě posluchačů, tak v postgraduálním doškolování svých absolventů lékařů, lékařů stomatologů a farmaceutů.

I když považujeme komplex **mobilizačních úkolů** za relativně stabilní a dobře propracovaný celek, i v něm je nutné uplatnit nové aspekty vyplývající z přijaté obranné doktríny armád států Varšavské smlouvy. Úkoly bojové a politické přípravy vykonatelů nejsou plněny rovnoměrně a na stejné úrovni. Úsilí politických orgánů i stranických organizací povede k lepšímu pochopení závažnosti a nezbytnosti vzorně plnit tyto povinnosti vyplývající pro jednotlivce, odborné náčelníky i pracovníky organizačního a mobilizačního oddělení. Zvláštní pozornost si zaslouží zefektivnění výcviku záloh.

Jak zkvalitnit a zefektivnit **výchovně vzdělávací činnost** je předmětem trvalého zájmu velení akademie i vedení partnerských fakult Univerzity Karlovy v Hradci Králové, lékařské i farmaceutické. Jsme si vědomi skutečnosti, že se v současné společenské a sociální situaci ČSSR budou i na naší vojenskou vysokou školu hlásit většinou prospěchově v průměru o jeden stupeň slabší absolventi gymnázií a dalších středních škol z celé republiky. Sociální důvody, které přiváděly do vojenských vysokých škol vynikající studenty z dělnických a rolnických rodin ještě před 20–30 lety, prakticky pominuly. V tomto školním roce budeme pro studijní směr stomatologie přijímat nově i ženy, které začnou studovat na VLA od 1. 8. 1989. Také mezi stávajícími uchazeči je dostatek schopných i mimořádně **talentovaných posluchačů**. Práci s těmito posluchači chceme dále rozšiřovat např. v Klubu výtečných posluchačů, který jsme ustavili začátkem tohoto školního roku, a jehož cílem je poskytnout výtečným posluchačům jistotu, že jejich studijní výsledky jsou oceňovány a za dosažení těchto výsledků jim škola nabízí možnosti speciálního odborného zaměření již v průběhu studia, výběru stáží

ve vojenských nemocnicích, poskytování většího studijního volna k realizaci vlastních aktivit. V předvečer Mezinárodního dne studentů 16. listopadu 1988 bylo devět výtečných posluchačů školního praporu s průměrem 1,00 v minulém školním roce přijato náčelníkem akademie a byly jim uděleny věcné dary. Studijní výsledky v komplexním hodnocení neabsolutizujeme, ale chceme zvrátit dosavadní přehlížení vynikajících studijních úspěchů posluchačů, abychom motivovali ke zvýšenému studijnímu úsilí ostatní.

Jsmo s vedením lékařské a farmaceutické fakulty zajedno v tom, že talentovaný posluchač zvládnutím většího objemu studijních povinností a průkazem tvůrčích schopností formou testů, ve studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) a při zpracovávání odborných publikací do tisku dokazuje, že je pro školu perspektivní. Na každé vojenské lékařské akademii bratrských socialistických zemí jsou tímto způsobem vybírání talentovaní absolventi k doplňování vědecko-pedagogického sboru bez praxe u vojsk. Je tomu tak i na československých státních vysokých školách v souladu s platným vysokoškolským zákonem a usnesením předsednictva ÚV KSČ z r. 1976. Potřebné praktické zkušenosti v proměnné praxi u vojsk získávají takoví absolventi i u nás zavedenými stážemi učitelů vojenských vysokých škol u vojsk. Tento způsob je vhodný především pro přijímání nových vědecko-pedagogických kádrů na teoretické obory.

První ročníky vysokoškolského medicínského studia jsou prozkoumání především paměťových schopností posluchačů. Objem zvládnutí morfologických znalostí je ve značné míře funkcí času, který studiu posluchač věnoval. Proto je též úvodní ročník prozkoumání morálních a volných vlastností studenta, jeho vytrvalosti a houževnatosti. V teoretické přípravě našich velitelů a učitelů očekáváme vydání jednotných zásad **adaptačního procesu** na vojenských vysokých školách připravovaných správou vojenského školství FMNO.

K celkovému zkvalitnění průběhu celého vzdělávacího procesu na akademii by měla přispět i **nová učební dokumentace** pro všechny tři směry studia – všeobecné lékařství, stomatologii a všeobecnou farmaceutiku, podle níž probíhá výuka od začátku školního roku 1988–89. Optimální provázanost jednotlivých studijních předmětů, teoretické a praktické přípravy a její postupná gradace by měla přispět k lepší připravenosti našich absolventů v praxi u vojsk. Jak v přípravě posluchačů, tak i v postgraduálních kurzech se nám osvědčuje moderní výuková technika v novém areálu akademie, zvláště specializovaná učebna Hvězda a výukové polní stanoviště. Nedostatečně je zatím využíváno televizní studio. S kapacitními a materiálovými obtížemi se pouštíme do budování cvičného polygonu.

Požadovaná kvalitnější připravenost pro službu u vojsk znamená pro naše posluchače lépe zvládnout medicínskou (farmaceutickou) i vojenskoodbornou problematiku, aby se ve funkcích u útvarů především věnovali léčebně preventivní, vzdělávací a školitelské

činnosti. Aby neodcházeli z ošetřoven na štáby útvarů a nepřenechávali své nemocné zpravidla nezkušeným lékařům absolventům VKVŠ. Vyhýbání se praktickému vykonávání lékařské funkce má zřejmě více důvodů, z nichž hlavní musíme hledat ve vlastní výchovně vzdělávací práci akademie a partnerské lékařské fakulty a v obsahu jednotlivých praxí, které naši posluchači v průběhu studia absolvují především ve vojenských nemocnicích a krátce i na útvarových ošetřovnách. Na možnosti řešení ukázal aktiv funkcionářů zdravotnické služby ČSLA, velení akademie, náčelníků vojenských nemocnic a jejich zástupců pro věci politické, který se uskutečnil v říjnu na VLA JEP v Hradci Králové.

S cílem lépe zvládnout převzetí funkcí u vojenských útvarů jsme v závěru minulého školního roku připravili nový pětiletý aplikační kurs pro všeobecné lékaře, stomatology a všeobecné farmaceuty po skončeném dvouletém základním školení. Výuka byla soustředěna na zopakování prakticky potřebných znalostí a dovedností a jeho účinnost i obsahová struktura bude odpovědně vyhodnocena. Absolventi vysoce oceňovali neformální a velmi užitečné besedy s náčelníkem zdravotnické služby ČSLA genmjr. MUDr. Vlastimilem Jiránkem, s náčelníky ZS svazů, svazků a útvarů, kteří přijali naše pozvání a pohovorů se zúčastnili.

Spolu s nadřízenými složkami ČSLA bude velení akademie důsledně usilovat o vysokou kvalitu výchovně vzdělávací činnosti. Je nemyslitelné, abychom ozbrojeným silám ČSSR předávali méně vzdělané a prakticky hůře připravené lékaře než jiné fakulty. Tak tomu v Hradci Králové nikdy nebylo a rozhodně nebude. Abychom však při respektování tohoto základního požadavku plnili i oprávněný a pochopitelný úkol FMNO podstatně **snížit odchodovost** našich posluchačů pro neúspěch, je naší povinností zkvalitnit vlastními silami především nábor do VLA, systematicky a účinně spolupracovat s krajskými a okresními vojenskými správami i s odbory školství KNV v obou republikách. Jako vysoce užitečné se ukázalo instruktivně metodické shromáždění velení akademie s náborovými pracovníky KVS do vojenských škol, kde byly prezentovány dosavadní zkušenosti z přijímacího řízení na VLA a vytyčeny požadavky, které by měl splňovat uchazeč o studium na VLA.

Na akademii musíme dále zlepšit především individuální práci s posluchači. To je společný úkol pro velitele školních jednotek, politické pracovníky, vedoucí učitele ročníků a studijních skupin a také učitele kateder. I když víme, že se za posluchače učit nemůžeme, nesmí nám uniknout, že má posluchač osobní problémy, které způsobují neúspěchy ve studiu. Nelze však ani přehlížet lajdáctví – např. že v době samostatného studia někteří posluchači spí nebo jsou na filmovém představení, že místo na výuce sedí v restauraci. Tvrdíme často, že nedostatek času brání vedoucímu učiteli skupiny v kontaktu s učiteli kateder, kteří vedou praktickou výuku s jeho skupinou a mají nejlepší přehled o průběžných studijních

výsledcích. Tato výmluva zastírá jen nechuť a podceňování významu vlastního výchovného působení, nebo je projevem vlastních nízkých organizačních schopností.

Základní organizace SSM a KSČ u školních jednotek se málo zabývají studijními výsledky posluchačů, neanalyzují individuálně příčiny neúspěchů svých členů a nehledají ve vlastních silách organizaci metody a formy pomoci slabším a zaostávajícím.

Výborům stranických a svazáckých organizací u školních jednotek přísluší právo a povinnost se pravidelně průběžně studijními výsledky svých členů zabývat, ale upozorňovat i na špatnou úroveň výuky některých kateder i na nepřipravenost některých učitelů, na nedostatečné zabezpečení skripty, učebnicemi a jinými výukovými pomůckami. Nikdo jiný než členové výboru a vůbec členové strany a SSM neví o jednotlivých členech kolektivu více než chlapci o sobě mezi sebou. Proto očekává velení akademie, že zdravý a kritický duch v našich stranických a svazáckých organizacích významně napomůže zlepšit studijní výsledky. Jim přísluší být poznávacím a varovným systémem, který může iniciovat řadu opatření na úrovni školních jednotek, skupinového systému, kateder, školského a vědeckého oddělení, proděkana LF-příslušníka VLA (plk. doc. MUDr. Jiří Ryšánek, CSc.) atd. Naopak svazácké a stranické organizace posluchačů musí mít jistotu plné pomoci a podpory ze strany velení a politického oddělení akademie v rozvíjení veškeré svazácké činnosti.

Základním článkem ve vysokoškolské soustavě přípravy kádrů je **katedra**. V našich specifických podmínkách, kdy výchovně vzdělávací činnost zabezpečujeme v úzké a oboustranně prospěšné součinnosti s partnerskou lékařskou a farmaceutickou fakultou Univerzity Karlovy, je realizace požadavků systému komunistické výchovy vojenských posluchačů zvláště na katedrách složitější a rozmanitější ve srovnání s jinými vojenskými vysokými školami. Je známo, že struktura kateder lékařské fakulty doznala zásadní změny již v minulém školním roce 1986–87. Vedení LF vytvořilo podle pokynů ministerstva školství ČSR třináct kateder, které se dělí na ústavy, oddělení a kliniky fakultní nemocnice. Tyto subkatedrální složky plní funkci celků, které zabezpečují výchovně vzdělávací činnost v jednotlivých předmětech medicínského studia podle jednotných učebních plánů.

Vojenskoodborné katedry akademie zabezpečují přibližně jednu třetinu vysokoškolské přípravy vojenských posluchačů a v celém komplexu zajišťují výuku v postgraduálních kursech a školeních. Jejich struktura také není jednou provždy neměnná. V seriózní diskusi s vedoucími pracovníky kateder a s náčelníky zdravotnické služby různých stupňů chceme optimalizovat skladbu kateder a složek akademie, aby co nejlépe plnila své poslání v mobilizační, výchovně vzdělávací a vědeckovýzkumné oblasti s výhledem do roku 2005.

Pro výchovně vzdělávací a vědeckovýzkumnou činnost VLA je rozhodující kvalita vědecko-pedagogických kádrů. Máme v současné době na akademii 5 profesorů a 15 docentů, 3 doktory věd a 45 kandidátů věd. Na první pohled situace příznivá, ale na jednotlivých katedrách rozdílná. S výjimkou jedné katedry jsou v čele kateder profesori a docenti. Ale již na čtyřech katedrách nemáme „pohotovost“ kádrové rezervy, tj. plně připravené věkově mladší docenty. V žádném případě nesmíme připustit znevažování úsilí vědecko-pedagogických pracovníků o získání vědeckých a pedagogických titulů, které jsou podloženy politickou angažovaností a rozsáhlou vědeckovýzkumnou a výchovně vzdělávací prací bez ohledu na pracovní dobu ve prospěch rozvoje oboru a v praktických výstupech v zájmu zdravotnické služby. Kvalifikační úroveň vědecko-pedagogických pracovníků akademie určuje funkční schopnosti vědecké rady VLA, její práva a stupeň její odborné autority. S Institutem pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze nás budou úzce spojovaly povinnosti při získávání zdravotnických atestací našich odborných vojenských lékařů.

Vojenská lékařská akademie JEP ve funkci koordinačního pracoviště pro vědu a výzkum zdravotnické služby ČSLA je současně vedoucím a rozhodujícím vědeckovýzkumným pracovištěm ZS s patřičným zázemím. S vědeckoinformačním pracovištěm, výpočetním střediskem a reprografickou technikou. Zlepšujeme pomocí kursů jazykovou přípravu vědeckých a odborných pracovníků. Ve vlastní vědecké práci plníme převážně úkoly zvláštní části státního plánu výzkumu. Nejsme spokojeni se stávajícím technickým a přístrojovým vybavením. Řadu jinde již automatizovaných analýz a vyšetření jsme nuceni zabezpečovat jednoduššími metodami a zbytečně velkým počtem středních zdravotnických kádrů, které musíme zčásti postupně nahradit kvalifikovanějšími vysokoškolsky vzdělanými pracovníky.

Problémy ve vědeckovýzkumné práci jsou na jednotlivých katedrách a vědeckovýzkumných pracovištích odlišné vzhledem k různým metodám vědecké práce a z toho vyplývajících nároků na materiálně-technické vybavení, potřebu chemikálií, léků a podobně. Obecně lze říci, že přes obtíže s tímto zabezpečením výzkumu považují za rozhodující úkol v této oblasti výchovu a přípravu **vědeckých osobností** schopných postihnout trendy vývoje svého oboru, vybudovat skvělý a dělný pracovní kolektiv a získávat mladé, pro vědu zapálené talenty. V jejich přípravě nám chybí velmi nízká úroveň mezinárodních styků především mladých pracovníků se špičkovými laboratořemi nebo klinikami socialistických i nesocialistických zemí. Příslušníci VLA se nemohou doposud ani přihlašovat na studijní pobyty na zahraničních univerzitách, které jsou organizovány v rámci republik příslušnými ministerstvy školství, případně zdravotnictví. Nedosáhli jsme zatím pokroku ani ve výměnných bezdevizových stážích posluchačů a mladých vědecko-pedagogických kádrů v rámci zdravotnických

služeb armád států Varšavské smlouvy. Realizace těchto nesmírně cenných zahraničních pobytů začíná být nadějná.

Budeme usilovat o další rozvoj dosavadních kontaktů kateder a vědeckovýzkumných pracovišť akademie v rámci jednotlivých sekcí ZS armád států VS, i když jde jen o krátkodobé služební cesty na sympozia, porady či konzultaci závažných problémů vědecké práce. Na tyto zahraniční styky budeme vysílat zkušené a řídící pracovníky oboru. Každoročně přijímáme několik podobných zahraničních návštěv ze socialistických zemí a organizujeme podle plánu koaliční porady a konference, které zpravidla kontrolují nebo uzavírají etapu společné vědeckovýzkumné práce.

V organizaci a řízení vědeckovýzkumné práce ve zdravotnické službě ČSLA očekáváme zásadní změny v návaznosti na úpravy řídicích mechanismů ve vědě a výzkumu v celé společnosti. I když máme v jednotlivých řídicích pracovních skupinách určeny hlavní směry vědecké práce v 9. pětiletce, bylo by předčasné o nich hovořit. Čeká nás v dohledné době vyhodnocení stávajících úkolů vědecké práce na základě náročných oponentních řízení a vypracování odpovídajících výstupů pro praxi zdravotnické služby v míru a za války.

Chceme v příštích letech rozšiřovat kontakty s Mezinárodním výborem vojenské medicíny a farmacie v Lutychu, případně se zdravotnickými službami armád členských zemí výboru. Takové dvoustranné spolupráce budou ve prospěch obou partnerských zdravotnických služeb a poslouží i ke zvýšení důvěry a porozumění mezi lidmi zemí s rozdílným společenským zřízením. Spolupráce se v současné době připravuje se švýcarskou zdravotnickou službou.

Významné postavení v práci našich klinických kateder má **léčebně preventivní činnost**. Vzhledem k tomu, že je VLA zřizovatelem střediska specializované lékařské pomoci ozářeným při vzniku radiální nehody, bude nutné se orientovat na podporu kádového doplnění toho pracoviště akademie, které bude poskytovat specializovanou chirurgickou pomoc ozářeným a ve spolupráci s fakultní nemocnicí KÚNZ hledat možnosti dělné součinnosti s jejími klinikami

a odděleními. Interní báze této specializované lékařské pomoci je vybudována a kádově posílena na základní úrovni. Její rozvoj je v budoucnosti také nepochybný.

V začátcích je zřizování **posádkové polikliniky**, která má být podle rozhodnutí FMNO budována v rámci VLA. Vedle hlavních úkolů v zabezpečování potřeb v léčebně preventivní činnosti v již vymezeném spádu bude důležitým centrem pro praktickou výuku předmětu všeobecné lékařství. Je jen škoda, že se s její výstavbou spolu s dostavbou akademie počítá až ve druhé polovině příští pětiletky. Do té doby bude posádková poliklinika VLA jak svým umístěním, tak kádrovým vybavením pouhým provizoriem.

V dalším rozvoji výchovně vzdělávací a vědeckovýzkumné činnosti akademie počítáme s prohloubením spolupráce s vojenskými nemocnicemi, zvláště s Ústřední vojenskou nemocnicí, ale i s Ústavem leteckého zdravotnictví a Vojenským ústavem hygieny, epidemiologie a mikrobiologie. VLA se nechce uzavírat podnětné spolupráci ani s dalšími odbornými pracovišti zdravotnické služby ČSLA i FMV. Řešení závažných vědeckých úkolů pro ZS ČSLA potřebuje pomoc široké základny pracovišť ČSAV a dalších resortů, zvláště školství a zdravotnictví, určité vlastní kapacity naopak vyčleňujeme ve prospěch úkolů základního výzkumu a úkolů státního plánu vědeckotechnického rozvoje, které koordinují civilní pracoviště.

Tak v široké a vzájemně prospěšné spolupráci chceme v příští etapě práce a rozvoje Vojenské lékařské akademie JEP plnit se ctí úkoly, kterými nás pověřilo velení ČSLA, jak to od nás očekává Komunistická strana Československa.

Literatura

1. KUNA, P.: 30 let Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu Jana Evangelisty Purkyně. Voj. zdrav. Listy, 57, 1988, č. 5, s. 189–191.
2. KUNA, P.: Náš cíl – vysoká úroveň výuky, výzkum i péče o nemocné. Lidová armáda, 41, 1988, č. 18, s. 768–769.
3. KUNA, P.: Současné poslání a perspektivy rozvoje ústavu. Sborník VLVDÚ JEP Hradec Králové (Zvláštní číslo k 30. výročí založení ústavu), Hradec Králové, 1988, s. 13.